

Vergaderjaar 2024–2025

29 362

Modernisering van de overheid

Nr. 374

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID EN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 maart 2025

Met deze brief geef ik, Minister van SZW, coördinerend Minister voor Werk aan Uitvoering, met de Staatssecretaris van BZK (Digitalisering en Koninkrijksrelaties), inzicht in het verloop van eerder geadresseerde knelpunten gegevensdeling bij publieke dienstverleners. De hoofdpunten in deze brief zijn:

- Met voorbeelden schetsen wij achterliggende redenen waarom een knelpunt nog niet is «opgelost». Betere gegevensdeling vraagt durf en doorzetting.
- Uit de lijst van 79 knelpunten¹, zijn er 12 (mogelijk) «niet-juridisch». Van deze 12 zijn er, vanuit perspectief van de uitvoering, drie in de oplossende fase, aan zes wordt gewerkt en bij drie is nog geen oplossing in zicht.
- Gegevensdeling verbeteren vraagt een gezamenlijke aanpak en werken over domeinen heen. Deze brief sluit af met informatie over wat onder meer van het overheidsbrede programma Interbestuurlijke Data Strategie (IBDS) verwacht kan worden en wat nog meer nodig is om echt verder te komen.

Uw Kamer heeft de vraag gesteld om mee te denken hoe zij een rol kan spelen in de oplossingen van knelpunten. Met deze informatie en de in het slot van deze brief genoemde instrumenten, hopen wij u als Kamer beter in positie te brengen uw rol te nemen in het versnellen van oplossingen rondom gegevensdeling. Dit kabinet werkt met medeoverheden en publieke dienstverleners aan het verbeteren van de publieke dienstverlening en daarmee het opbouwen van vertrouwen van burger en ondernemer in de overheid. Betere gegevensdeling is daarvoor, naast vereenvoudiging en grip op (arbeids)schaarste, een van de prioriteiten. Door gegevens juist en effectief te delen wordt voorkomen dat burgers en bedrijven herhaaldelijk dezelfde informatie aan verschillende publieke

¹ Kamerstuk 29362, nr. 360

dienstverleners moeten verstrekken. Gegevensdeling helpt daarnaast bij een efficiëntere en effectievere opsporing en preventie van criminaliteit en is van belang voor het tijdig toekennen van subsidies, toeslagen, uitkeringen en vergunningen.

Met u zijn we van mening dat, ondanks het gezamenlijk belang, we nog onvoldoende in staat zijn om echt sneller tot een oplossing van knelpunten in de gegevensdeling te komen.

Casussen

Als eerste geven we u inzicht in de dynamieken en de context waarin hard wordt gewerkt door beleid en uitvoering aan verbetering van gegevensdeling en waarom ondanks het harde werk, dit nog niet altijd meteen tot een oplossing leidt. Dit doen we aan de hand van een aantal voorbeelden die exemplarisch zijn voor knelpunten waar juridische vragen spelen. De casussen zijn geanonimiseerd omdat in de inventarisatie bleek dat betrokkenen terughoudend zijn om inzage te geven in een lopende casus als dat tot een extra politieke dimensie of nieuwe bestuurlijke sturing kan leiden. Ik, coördinerend Minister Werk aan Uitvoering, nodig uw Kamer daarom uit voor een dialoog met de betrokken casuseigenaren om in kleinere setting, inzage te geven in de dimensies achter deze casus.

Casus: experimenteerruimte in aanloop naar nieuwe wetgeving

Een wet gaat meer gegevensdeling mogelijk maken. Publieke dienstverleners en gemeenten vragen om experimenteerruimte en gedoogsteun, zodat zij al in geest van de beoogde wet kunnen gaan werken. Uit juridisch advies blijkt dat voor het experimenteren geen juridische grondslag bestaat.

Dit voorbeeld illustreert dat we aan de ene kant snel willen handelen, maar aan de andere kant ook juist juridische kaders hebben vanwege rechtsstaat, goed bestuur en vanwege de privacy van mensen. Goede wetten borgen deze zorgvuldigheid, maar vragen mogelijk wel het «gedogen» van experimenten tot de wettelijke grondslag er is. We nodigen uw Kamer uit om oplossingen voor te stellen, in de politieke afweging, om experimenten mogelijk te maken die desnoods afwijken van regelgeving, daar waar de impact op de burger zo hoog is.

Casus: Eigen data inzetten voor een vorm van proactieve dienstverlening

Bij het uitvoeren van de kerntaken heeft een uitvoeringsorganisatie in de praktijk ontdekt dat het een mogelijkheid had om op basis van de eigen data, burgers proactief te informeren en niet-gebruik van middelen tegen te gaan. Het ging hier om een groep zeer kwetsbare burgers. Hiervoor zou een bestandsvergelijking nodig zijn. Technisch was het mogelijk om deze opdracht uit te voeren en de bestandsvergelijking binnen de eigen organisatie uit te voeren. Echter, de juridische basis hiervoor ontbrak. Dit leidde tot een negatief antwoord voor dit initiatief.

Dit is het startmoment geweest voor een nadere verkenning in de mogelijkheden om toch, als één overheid, dienstverlenend te zijn aan de meest kwetsbare burgers in hun dagelijks leven. Met collega-uitvoeringsorganisaties en de AP is verkend wat er dan wél nodig is om hier stappen in te zetten.

Het vertrekpunt was inzicht in elkaars werkwijzen, overdenkingen en, belemmeringen en uitdagingen. Dit zorgde voor begrip en ruimte voor elkaars standpunten en posities en een beweging in de richting van denken in mogelijkheden bij (juridische) belemmeringen. Uiteindelijk is

een oplossing gevonden in een convenant met essentiële randvoorwaarden en afspraken. Na het voltrekken van dit traject, met complimenten van de AP voor de zorgvuldigheid, is de dienstverlening gestart en zijn burgers proactief geïnformeerd. Het niet-gebruik van de voorziening waar deze burgers recht op hadden is teruggedrongen. Hoewel dit voelde als een succes, heeft het hele traject toch wel een jaar en drie maanden geduurd. De vraag is hoe dit beter en sneller kan.

Casus: betalingsachterstanden voorkomen

Eén van de taken van deze uitvoeringsorganisatie is het innen van bedragen ten behoeve van ondersteuning van burgers in kwetsbare situaties. Bij betalingsachterstanden kan de betrokken burger niet altijd bereikt worden. Om de burger te ondersteunen in deze situaties kan het delen van gegevens een uitkomst zijn om het hulpdomein tijdig te activeren. In de vorm van een pilot (maximaal 3 jaar) is per 1 april 2024 gestart met de uitwisseling van gegevens tussen de uitvoeringsorganisatie en een aantal gemeenten. Na de pilot zal ter besluitvorming voorliggen of deze gegevensuitwisseling een wettelijke grondslag krijgt. De afspraak om dit na de pilot voor te leggen, is gemaakt met de betrokken ministeries. De uitvoeringsorganisatie ziet dit als een gedeeltelijk succes gelet op de ambitie om te komen tot versnelling in het realiseren van grondslagen in de sectorwetten.

Casus: Gegevensdeling in een keten

In dit voorbeeld ontbreekt de juridische basis voor gegevensdeling tussen twee ketens. Hierdoor krijgt de burger die één levensgebeurtenis meemaakt, te maken met een vacuüm tussen twee verschillende overheidssystemen. Burgers worden uit het ene systeem van ondersteuning gezet, maar moeten vervolgens zelf de weg vinden naar het andere overheidssysteem.

Deze casus illustreert het belang om vanuit levensgebeurtenissen naar de publieke dienstverlening te kijken. Het laat ook zien dat het lang kan duren voordat alle betrokkenen en verantwoordelijken in de keten(s) de urgentie voelen om voorbij hun eigen keten te kijken. Een regievoerder is nodig om partijen op zo'n moment bij elkaar te brengen.

Deze casus is nu zover dat de betrokken departementen en publieke dienstverleners gezamenlijk om advies hebben gevraagd bij de adviesfunctie IBDS om tot een concrete oplossingsrichting te komen. Het advies kan over enkele maanden worden verwacht.

Inzicht in de voortgang van NPD-knelpuntenlijst

Op verzoek van uw vaste Kamercommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is in december 2023 een inventarisatie gedaan naar knelpunten gegevensdeling. Het NPD heeft van 21 publieke dienstverleners reactie gekregen en dat heeft geleid tot een lijst van 79 knelpunten die illustratief zijn voor waar de uitvoering tegen aanloopt. U heeft op 25 juni 2024 deze inventarisatie en analyse met categorisering ontvangen en op 2 oktober jl. besproken in de commissie Uitvoering sociale zekerheid. Ik, Minister van SZW, heb u toegezegd inzicht te geven in de voortgang van de knelpunten die naar verwachting sneller op te lossen zijn, aangezien deze in de categorie «niet-juridisch» liggen. Een overzicht van deze knelpunten (uit inventarisatie door NPD eind 2023) leest u in bijlage 1.

Het NPD heeft in december jl. een uitvraag gedaan naar de stand van zaken bij de publieke dienstverleners die in december 2023 knelpunten hadden aangedragen die in de categorie «niet-juridisch» liggen. Dat leidt tot het onderstaande inzicht:

Oplossende fase	DJI-2, KVK-1, NIWO-1
Wordt aan gewerkt Nog geen oplossing in zicht	CIBG-3, Dienst Toeslagen-1,2,3,4, UWV-7 DUO-1,2, NIWO-5

De categorisering «wordt aan gewerkt» betekent in het voorbeeld van CIBG-3, dat er tussen uitvoerder en betrokken beleidsdirectie overeenstemming is over het knelpunt en de oplossingsrichting. Deze wens wordt concreet vormgegeven in de loop van 2026 als onderdeel van een lopend nieuwbouwproject.

Enkele overige knelpunten

RSJ geeft aan dat zij na nadere doordenking het knelpunt intrekken. Voor het knelpunt van DJI is door de adviesfunctie IBDS een plan van aanpak opgesteld. CAK heeft voor knelpunt CAK-3 ook de adviesfunctie IBDS gevraagd. Hierbij is ook medewerking toegezegd vanuit de Belastingdienst en zijn enkele scenario's van gegevensuitwisseling onderwerp van gesprek tussen CAK, Belastingdienst en de adviesfunctie. Het NPD heeft daarnaast op basis van de knelpuntenlijst met de Adviesfunctie van de IBDS en het Nationaal Innovatiecentrum Privacy Enhancing Technologies (NICPET) gekeken welke knelpunten zich lenen voor advies over mogelijke oplossingsrichtingen. Hierop zijn vier knelpunten geselecteerd: CAK-3, COA-2, DJI-1 en RSJ.

Werken aan oplossingen

Gegevensdeling verbeteren zodat de publieke dienstverlening verbetert, staat hoog op de agenda en wordt opgepakt op drie niveaus: Het oplossen van specifieke knelpunten, het gezamenlijk aanpakken van domein overstijgende grondoorzaken en het naar de toekomst toe voorkomen van knelpunten gegevensdeling. Op elk niveau is een aantal mechanismes in werking en/of wordt ingericht.

A. Het oplossen van (domein) specifieke knelpunten

Knelpunten die binnen organisaties en in de «driehoeken» (opdrachtgever, opdrachtnemer en eigenaar) opgelost kunnen worden, liggen primair daar, ook qua betrokkenheid vanuit de Kamer. Wij geven u enkele voorbeelden van hoe sectoren werken aan sneller en beter oppakken van gegevensdeling:

- J&V heeft in 2024 een Taskforce Gegevensdeling opgericht. Belangrijkste domeinen die de taskforce oppakt zijn de zware ondermijnende criminaliteit en de kind- en gezinsbescherming. Beide domeinen hebben een zeer complexe, vaak lokale problematiek waar vele partners bij zijn betrokken. De taskforce, in samenwerking met de betrokken beleidsdirecties en de vele partners analyseren, synthetiseren en formuleren mogelijke interventies op casus-niveau. Deze laatste worden vervolgens zoveel mogelijk gegeneraliseerd tot structurele verbeteringen.
- Inzake de Clustering Rijksincasso wordt verkend hoe gegevensdeling tussen betrokken partijen mogelijk kan worden gemaakt. Er is een samenwerkingsverband met onder andere CJIB, Belastingdienst, Dienst Toeslagen, DUO, RVO, SVB, UWV en CAK.
- waar ook wordt gewerkt aan de realisatie van een aantal wetten ten behoeven van grondslagen voor gegevensdeling met relevante partijen.
- SZW wil met het wetsvoorstel proactieve dienstverlening een wettelijke grondslag bieden aan de SUWI-instellingen om een aantal

- knelpunten met gegevensdeling in de sociale zekerheid op te lossen. SZW en FIN hebben de afspraak gemaakt dat alle voorstellen die hieruit voortvloeien voor de Belastingdienst (meer specifiek de AMvB) langs de kaders van de niet fiscale taken worden beoordeeld.
- Fastlanes zijn constructies om binnen een domein/organisatie de juridische, ambtelijke en bestuurlijke capaciteit/prioritering te organiseren rondom knelpunten in gegevensdeling. Deze zijn nu nog heel beperkt ingericht. Vanuit de versnellingsaanpak van het NPD wordt daarom samen met Werk aan Uitvoering de inzet van deze «fastlanes» binnen elke driehoek aangemoedigd.

B. Gezamenlijk aanpakken van domein overstijgende grondoorzaken

De inventarisatie van het NPD naar de stand van zaken op de knelpunten geeft ook inzicht in een aantal rode draden die vragen om een bredere, gezamenlijke aanpak waar goede initiatieven tegen grenzen aanlopen en daardoor niet snel genoeg verder komen. Bijvoorbeeld daar waar wettelijke grondslagen ontbreken (gerelateerd aan de AVG of de fiscale geheimhoudingsplicht) zoals bij de aanpak schuldenproblematiek. Of verouderde software die geen maatwerk toelaat waardoor initiatieven niet uitvoerbaar zijn. Of in domein overstijgende samenwerking waar regievoering, financiële middelen en de inzet van wetgevingscapaciteit niet vanzelfsprekend is.

Ik, Staatssecretaris van Digitalisering en Koninkrijksrelaties, geef u enkele voorbeelden van hoe er wordt gewerkt aan een meer gezamenlijke aanpak van deze domein overstijgende en generieke vraagstukken:

- Rijksoverheid, gemeenten, provincies, waterschappen en private dienstverleners met een publieke taak werken via het Meerjarenprogramma Infrastructuur Digitale Overheid (MIDO) samen als één overheid om de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) te moderniseren.
- De Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) biedt overheidsorganisaties die bij het gebruik van data vastlopen de mogelijkheid om advies te vragen aan de Adviesfunctie Verantwoord Datagebruik. Deze behandelt vraagstukken die over de grenzen van domeinen / bestuurslagen gaan en bekijkt het vraagstuk vanuit juridische, ethische en technische invalshoeken.
- Eind 2024 is de Centrale Commissie Gegevensgebruik (CCG) opgericht om gegevensuitwisseling tussen overheidsdiensten op een verantwoorde manier te verbeteren en te versnellen en doorbraken te realiseren bij knelpunten. Hiervoor worden de onderliggende oorzaken doorgrond. De commissie brengt gevraagd en ongevraagd adviezen uit over het oplossen van knelpunten bij gegevensgebruik door en tussen overheidsorganisaties. Daarbij kan de commissie ook politiek knelpunten agenderen. De commissie wil tot duurzame en verantwoorde oplossingen komen. Oplossingen die bijdragen aan structurele verbetering en versnelling van gegevensuitwisseling tussen overheidsdiensten. De commissie heeft een adviserende en agenderende rol en handelt hierin autonoom en werkt tot eind 2025 als informeel orgaan. Daarna zal een evaluatie van de effectiviteit van de commissie bepalen of deze officieel geïnstalleerd zal worden.

Deze bovenstaande inspanningen vormen samen met andere genoemde gremia, het stelsel van waarlangs knelpunten gegevensdeling opgepakt worden.

C. Naar de toekomst toe voorkomen van knelpunten

- Ik, Staatssecretaris van Digitalisering en Koninkrijksrelaties, kom in het voorjaar met een Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS). Ik doe dit in nauwe samenwerking met de medeoverheden en het Netwerk van

Publieke Dienstverleners (NPD). De NDS heeft als doel om bestaande digitaliseringsplannen te verbinden, prioriteiten te stellen en digitalisering aan te jagen om de kracht van één digitale overheid te vergroten en te benutten. *Data is één van de onderwerpen van de NDS, net als Cloud, AI en Weerbaarheid (kwantum).*

- In december 2024 hebben de eerste 13 organisaties zich gecommitteerd aan de afspraken en standaarden voor datadelen in het federatief datastelsel door het tekenen van de intentieverklaring. De volgende organisaties hebben deze stap gezet: VNG, IPO, UvW, Kadaster, TNO, RvIG, KvK, Belastingdienst, CBS en de ministeries van VRO, BZK, Financiën.

Tot slot

Samenvattend wordt er op veel plekken, steeds meer vanuit samenwerking, door dienstverleners en departementen gewerkt aan het oplossen van knelpunten gegevensdeling en het creëren van juridische grondslagen. We zijn blij met de stappen die worden gezet en daar waar samenwerkingen beter op gang komt. We zien een nadrukkelijke inzet van partijen in de keten die in goede constructieve samenwerking resultaten behalen om knelpunten verder te brengen. Maar we zien ook de ingewikkeldheid en traagheid om tot echte oplossingen te komen, waar de burger en ondernemer uiteindelijk beter mee geholpen zijn.

De casussen laten zien dat elk knelpunt verschilt in wat nodig is om tot een oplossing te komen en dat dit lang duurt. De hierboven genoemde statusupdate van 12 van de 79 knelpunten leert dat het maken van een lijst pas de eerste stap is op weg naar een oplossing. Er is een zekere mate van terughoudendheid om knelpunten te escaleren, met als argument dat het te technisch is, al in een lopend proces zit of nog tussen uitvoering en beleid, tussen organisaties of tussen bestuurslagen in ligt. Het vraagt een meer lerende cultuur om in openheid en vertrouwen met elkaar aan knelpunten te werken in het publieke belang, in plaats van vanuit organisatorische deelbelangen. En daar zie ik, Minister SZW, een rol voor mij als coördinerend bewindspersoon Werk aan Uitvoering, ook weggelegd. De primaire verantwoordelijkheid voor knelpunten in de domeinen ligt bij de betrokken vak-bewindslieden. In mijn rol als coördinerend bewindspersoon kan ik activeren en ondersteunen om sneller tot oplossingen te komen.

Een open gesprek tussen politiek, uitvoering en beleid over knelpunten rondom gegevensdeling helpt om in beeld te brengen welke afwegingen moeten worden gemaakt. Want juist daar waar een belangenafweging gemaakt moet worden of het ontbreekt aan urgentiegevoel bij bestuurslagen, is de politiek nodig om een doorbraak te realiseren. Knelpunten willen we in het juiste stadium aan u voorleggen. Wel willen we dit vooral doen rondom knelpunten waar de politiek ook een duidelijke rol in kan nemen. Dit kan in de vorm van dialogen, technische briefings, rondetafelgesprekken of door op werkbezoek te gaan bij publieke dienstverleners en initiatieven op het gebied van gegevensdeling meer in beeld te brengen. Daarnaast nodigen we uw Kamer ook uit om op verschillende momenten in het wetgevingsproces of bij initiatiefwetsvoorstellen, alert te zijn op aanwezigheid van juridische grondslagen voor gegevensdeling.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Y.J. van Hijum

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
F.Z. Szabó